www.takern.se

TÅKERNS FÄLT-STATION

Tranor. *Foto: Björn Graatrud*

Informerar mars-14

Föreningen Tåkerns Fältstation är en sammanslutning av fauna och flora intresserade personer och har till ändamål att främja intresset för biologiska studier samt att verksamt deltaga i arbetet för naturskydd. Verksamheten stöds ekonomiskt av Tåkernfonden.

Styrelsen

Ordförande:	Bengt Andersson Åkerstigen 6 599 32 ÖDESHÖG	0705-49 06 09 lago.andersson@telia.com
Vice ordf:	Tommy Tyrberg Kimstadvägen 37 610 20 KIMSTAD	tel 011-532 30 tommy.tyrberg@hotmail.se
Sekreterare:	Lars Gezelius S. Krängevägen 16 585 99 LINKÖPING	070-325 12 88 lars.gezelius@lansstyrelsen.se
Kassör:	Jan Henriksson Bondegatan 15 A 595 52 MJÖLBY	0142-138 63 janne.bittan@bredband.net

Ledamöter:

Ellen Hultman	Konny Hörberg	Tommy Berg	Adam Bergner
Stora Broby 1	Vretgatan 11	Norra vägen 57	Barnhemsgatan 15
599 93 ÖDESHÖG	573 61 SOMMEN	596 33 ÖDESHÖG	582 58 LINKÖPING
070-942 39 03	070-545 40 98	0702-46 83 71	073-926 0057
ellenhultman@yahoo.se	konnyh@hotmail.se	b.tommy@live.se	adam.bergner@yahoo.se

Suppleanter:

Peter Berglin	Ruben Brage	Kim Arrio	Bo Håkansson
Fortunagatan 33	Tröskaregatan 90	Vilbergsgatan 95	Karpstigen 2
553 23 JÖNKÖPING	583 34 LINKÖPING	603 57 NORRKÖPING	573 91 TRANÅS
070-550 21 18	070-345 21 17	072-373 61 07	070-365 42 24
peterberglin	mail	swespy_kim	bo.thomas.hakansson
@comhem.se	@rubenbrage.se	@hotmail.com	@telia.com

Föreningsadress: Tåkerns Fältstation, Box 204, 595 22 MJÖLBY

Fältstation: Renstad, Åsen 2, 590 22 VÄDERSTAD

Postgironummer: 26 34 96 - 2

Medlemsavgift: Avgiften 2014 är 100 kr - inkluderar ett info och Vingspegelns Tåkernnummer.

Adress hemsida: **www.takern.se** Org. nr. 823000-4817

Tåkernobsar 2013

Lars Gezelius

Fältstationsåret 2013 var ett normalår vad gäller fältarbetet, men ändå lite speciellt med tanke på firandet av föreningens 50-årsjubileum. Fältarbetet har utförts av många trotjänare med ett lite mindre omfattande internationellt inslag. Det blev ingen ny art för Tåkern, men sällsyntheter som flodsångare, busksångare, skärfläcka och rödspov av rasen Islandica har setts. 7 september firade föreningen sitt 50-årsjubileum vid Glänås, med många gamla föreningsrävar på plats liksom kommunalrådet i Ödeshög. Christer Elderud och Kent Persson hade arbetat fram en härlig nostalgisk fotoutställning i naturum Tåkern. Stationen var bemannad 122 dagar, mest i maj-augusti. Inventerande/ringmärkande personal var Kim Arrio, Lars Gezelius, Karl-Martin Axelsson, Gunnar Myrhede, Bengt Andersson, Jan Henriksson och Lars Nilsson. Ringmärkande personal var Ellen Hultman, AdamBergner, Christer Elderud, Kent Persson, Göran Bergengren, Linnea Henriksson, Andreas Pettersson, Daniel Hedenbo samt Alejandra Toledo och Oscar Frias från Madrid. Övriga som gjort omfattande insatser är Tommy Tyrberg, Bosse Håkansson, Elke Myrhede, Tommy Berg, Ruben Brage, Magnus Swenson, Konny Hörberg och Peter Berglin. Verksamhet och inventeringar har figurerat både i TV, radio och press. Under året ringmärktes 2304 fåglar av 59 arter, vilket är relativt lågt, faktiskt det lägsta sedan 1995. Det blev dock märkrekord för skräntärna med 144 (Gryts skärgård). 642 boungar märktes, bl.a. 163 svartvita flugsnappare, 120 skrattmåsar och åtta svarttärnor. Under året noterades enligt Svalan 200 arter vid sjön och här följer de viktigaste av dem.

Svanar-storkfåglar

Rördrom noterades från 28 mars till 25 oktober och 44 hannar höll revir. **Ägretthägrar** sågs ”bara” vid fyra tillfällen i april-maj. Fem **mindre sångsvanar** rastade vid Ramstadbron 13 april. Ett ex sågs också vid Sörgården 31 oktober. **Smådopping** observerades bara vid tre tillfällen i september-november vid Hov. **Svarthakedopping** noterades vid åtta tillfällen från maj till september. Intressantaste var två par vid Svälinge 11 maj. 100 par **skäggdoppingar** häckade under året, liksom **snatterand** 31 par, **skedand** 21 par och **årta** sju par. Ett par **rödhuvad dykand** häckade vid Glänås. De sågs från 15 april till 24 juni. Ungar sågs 2-5 juni. Två ex sågs sedan vid Hov 14 augusti och en hona vid Glänås 5 november. Nattsträckande **sjöorrar** noterades 3 resp. 9 maj. Övriga simfåglar i Tåkern redovisas på sid 5-7.

Rovfåglar

Havsörn noterades alla månader, som mest räknades 32 ex. in 8 december, vilket är tangerat näst högsta för Tåkern. 16 fynd av **kungsörn** föreligger från januari till april samt under september-december. Flera observationer av **blåhök** och **fjällvråk** har gjorts under vinterhalvåret. **Stenfalk** observerades 20 gånger från januari - maj, samt i september-december. **Tornfalk** sågs vid 23 tillfällen, under januari-juni och i augusti. **Pilgrimsfalk** observerades vid minst 25 tillfällen under året.Två par häckade på Omberg och 3 + 3 boungar märktes. 16 observationer av **röd glada** gjordes, samtliga mellan 15 augusti och 14 september. Som mest sågs fyra ex. vid Kvarnstugan 18 augusti. Årets inventering av häckande **bruna kärrhökar** slutade på 41 revir och arten noterades från 17 mars till 19 oktober. En **ängshök** observerades vid Renstad 21 juli och en hane sågs på samma lokal 18 augusti.

Sumphöns-hackspettar

Första **tranan** sågs relativt sent, 29 mars, men den månaden var ju riktigt kall. Omkring 400 ex översomrade vid sjön. Årets sista observation gjordes 26 oktober. 23 par bedöms ha häckat i sjön (rekord). Under hösten räknades andelen ungfåglar. Bland drygt 774 åldersbestämda tranor var andelen årsungar 10,6 %, att jämföra med fjolårets 12 %. Spelande **vaktlar** har rapporterats från sex-sju platser i början av juni. I maj-juni fanns fem revirhävdande **småfläckiga sumphönor** vid

sjön; Väversunda 2, Ramstad och Svälinge och Säby. En fågel hördes också vid Sjötuna i augusti. **Storspov** har spelat på minst fem platser runt sjön. 10 maj noterades en **rödspov** vid Glänås och under perioden 7-21 september sågs två unga rödspovar av rasen ***islandica*** vid Sjötuna. 55 sträckande **myrspovar** noterades 17 augusti vid Glänås. En **dubbelbeckasin** spelade vid Lövängsborg 9 - 12 maj och ett ex spelade på Renstadmaden 10 maj och ett ex. på Svanshals äng 11 maj. Under hösten ringmärktes fem **dvärgbeckasiner** vid Glänås. Fyra **skärfläckor** rastade vid Svälinge 16-17 april.

Under häckningstid noterades endast ett ex. av **mindre strandpipare** på Sjötuna äng 10 maj. Ett varnande par av **större strandpipare** konstaterades på Sjötuna 28 maj. Under hösten sågs som mest 20 ex. på Sjötuna udde 1 september. Totalt 250 **brushanar** rastade vid Kvarnstugan 18 augusti. **Kärrsnäppor** rastade med som mest 50 ex. vid Sjötuna 21 september. 16 observationer av **småsnäppa** gjordes, som mest fem ex. vid Sjötuna 10 augusti. 19 observationer av **spovsnäppor** gjordes, som mest sju ex. vid Sjötuna 20 juli. **Kustsnäppor** noterades i smärre antal, som mest sex ex. vid Sjötuna 1 augusti. **Mosnäppa** rastade med som mest fyra ex. vid Sjötuna 18 augusti. En **myrsnäppa** rastade vid Sjötuna 28 augusti.

En **dvärgmås** sågs vid Glänås 6 maj och hela 25 dvärgmåsar sträckte förbi Sjötuna 18 augusti. 2350 par **skrattmåsar** gick till häckning i sjön (flest vid Glänås ca 1800 par) och omkring 2000 ungar kom på vingarna. Tre **silltrutar** noterades 12 maj vid Glänås och ett ex. där 20 maj. **Skräntärna** rapporterades från 20 april - 31 augusti, som mest 37 ex. vid Sjötuna 27 juli. Fem observationer av **silvertärna** gjordes 1 maj till 30 juni, som mest fyra ex. 1 resp. 12 maj. 125 par **fisktärnor** häckade i år och ca 150 ungar kom på vingarna. **Svarttärnorna** hade ett relativt gott år vid sjön och minst 12 par häckade vid Tovören. Totalt bedöms åtta ungar ha kommit på vingarna. En **berguv** sågs vid Svälinge 19 maj. **Jorduggla** noterades endast under häckningstid…..17 maj vid Charlottenborg samt vid Herrestad 11 juni. **Kungsfiskare** noterades vid tre tillfällen; 5 april vid Svälinge, 12 augusti vid Hov samt 17 september vid Renstad kanal. **Mindre hackspett** observerades på fem platser runt sjön under våren (i april/maj) vid Lövängsborg, Holmen, Kvarnstugan, Glänås och Svälinge. Observationer av **göktyta** gjordes endast vid Glänås, där även en häckning konstaterades.

Tättingar

Rödstrupig piplärka noterades 18 augusti vid Sjötuna, ett ex vid Renstad kanal 31 augusti resp 8 september samt två ex. där 12 september. En **forsärla** passerade Renstad kanal 27 juli. En outfärgad hane av **mindre flugsnappare** sjöng vid Svälinge 19-23 maj. En **blåhake** ringmärktes vid Väversunda 13 maj. Ett ex. sågs på Sjötuna udde 25 augusti och ett ex. sågs på Svanshals äng 4 september. En **ringtrast** sågs vid Hov 20 april. **Vassångare** höll preliminärt 12 revir, vilket är lite lägre än fjolårets rekord på 16 revir. Fyra årsungar märktes under sensommaren vid Renstad kanal. **Gräshoppsångare** sjöng vid Kälkestad, Charlottenborg, Glänås samt vid Ramstadbron i början av juni. Två **flodsångare** sjöng vid Lorbydeltat 7 juni och ett ex. sjöng sedan vid Glänås 14-24 juni. I juni fanns ett 10-tal revirhållande **kärrsångare** vid sjön. En **busksångare** sjöng flitigt i en rapsåker vid Renstad 3-12 juni. **Trastsångaren** inventerades väl och årets summa slutade på hela 230 sjungande hanar i maj-juni, vilket är tredje högsta någonsin. Arten noterades från 18 april till 12 september. **Törnskata** noterades på fem platser under häckningstid; Svälinge, Hov, Glänås, Svanshals äng samt Lövängsborg. **Pungmes** noterades bobyggande vid Svälinge i början av maj, där två fåglar sågs. Boet färdigställdes inte, men en fågel noterades där 18 juni. Ett ex hördes även på västra sidan av Hånger 6 juni samt ett ex. vid Glänås 15 juni. Ett ex. sågs också vid Renstad kanal 17 september och även vid Glänås samma dag. **Skäggmesar** i högflykt noterades under hösten med ca 50 ex. vid Renstad kanal, 20 ex. vid Hov och 30 ex. vid Svälinge samt ett 10-tal vid Glänås. **Rosenfink** sjöng 6 juni vid Lövängsborg samt vid Hov 30 juni. En **lappsparv** noterades på Hånger 7 oktober. **Snösparv** noterades bara med ett ex. 16 november vid Sjötuna. **Vinterhämpling** noterades med 35 ex. vid Ramstadbron 20 april samt 5-20 ex. vid fem tillfällen 7 oktober till 17 november. Sju obsar av enstaka **bändelkorsnäbbar** gjodes 25 juli till 17 november. En **tallbit** noterades vid Svanshals äng 3 januari resp. vid Holmen 5 januari.

Gås- och tranräkningar 2013

Lars Gezelius och Bengt Andersson

Under våren genomfördes tre räkningar och under hösten åtta. Mittmånadsräkningarna på hösten ingår i de av Wetlands International samordnade europeiska inventeringarna av gäss. Räkningsmetodiken var densamma som tidigare år, d.v.s. gässen räknades under morgonuppfloget från sju platser runt sjön. Räkningarna kompletterades med artbestämning av ovanligare arter på fälten senare samma dag eller dagen efter. Gåshösten bjöd inte på några jätteöveraskningar, men det blev relativt höga antal av sädgås, grågås och kanadagås. **Sädgåsens** max på drygt 13000 är det högsta höstrastande antalet vid Tåkern sedan 2002. Sista observationen gjordes 24 november. 1000 ex bestämdes till rasen **tundrasädgås** vid Säby 18 oktober. **Grågässen** uppträdde i något färre antal jämfört med förra hösten och toppade i slutet av augusti och sista obsen gjordes 17 november. Maxantalet för **kanadagås** blev det högsta sedan 2008. **Vitkindade gäss** toppade med 360 ex. 26 oktober, vilket är tredje högsta noteringen vid sjön. **Blägåsen** uppträdde relativt sparsamt medan **spetsbergsgåsen** var relativt talrik med en topp på hela 166 ex. 22 november vid Ramstadbron. Det är tredje högsta notering. Den högsta noteringen är 200 ex. vår resp. höst 2011.**Tranorna** rastade i rekordantal vid Tåkern under hösten. Toppen blev 6400 ex i mitten av september. En makalös sträckdag var annars 11 oktober då 10700 tranor sträckte förbi sjön i ett mäktigt skådespel.

Under våren toppade **sädgås** med 2420, **grågås** med 3170. **Bläsgås** rastade med som mest 50 ex. 9 april, **spetsbergsgås** med 12 ex. 29 mars och **vitkindad gås** (sträckande) med 200 ex. 10 maj. 1000 ex. av **tundrasädgås** *A. f. rossicus* noterades 27 april vid Svälinge. Vårmax av **trana** blev 660 ex 13 april. I övrigt kan nämnas att två **fjällgäss** rastade vid Kälkestad 29 mars.

Tabell. Antalet individer av olika gåsarter samt trana vid höstens räkningar.

	17/8	31/8	17/9	28/9	12/10	26/10	2/11	16/11
Sädgås *Anser fabalis*	0	0	100	1850	4320	10800	**13200**	6630
Grågås *Anser anser*	8850	**14900**	14600	10100	6130	8150	2630	31
Bläsgås *Anser albifrons*	-	-	-	-	8	6	**46**	45
Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*	-	-	-	-	-	-	-	**81**
Fjällgås *Anser erythropus*	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanadagås *Branta canadensis*	187	400	480	670	400	730	560	**2610**
Vitkindad gås *Branta leucopsis*	-	-	-	230	70	**360**	-	90
Stripgås *Anser indicus*	-	-	-	-	-	-	-	-
Trana *Grus grus*	2240	3700	**6400**	4700	105	-	-	-

Simfågelräkningar

Lars Gezelius

Under hösten genomfördes tre simfågelräkningar. Räkningen i september ingår i de alleuropeiska räkningarna av simfåglar som är en del av Wetlands International program. Väderbetingelserna var relativt bra vid alla räkningstillfällena med god sikt och svaga till måttliga vindar. Vid räkningen i augusti var det dock lite regn och i september dimma som emellertid lättade på förmiddagen. Räkningsplatserna var i stort sett bemannade som tidigare år, d.v.s. Svanshals udde, Glänås, Sjötuna, Hov, Säbyviken, Svälinge och Åsby.

Det blev överlag ganska höga summor denna höst, särskilt under senare delen av hösten. Det har varit höga summor generellt sedan 2003. I augusti och september var antalen nära medelvärdet för de senaste tio åren, men i oktober var det totalt sett rekord. **Knölsvanen** var väl höstens art med rekord vid samtliga tillfällen. 3500 ex i september är alla tiders rekord för sjön. Knölsvanarna var kvar året ut med makalösa 2800 ex. 26 december. En annan art med synnerliga höga antal var **bläsanden** med drygt 13 000 ex i oktober. Det är också rekord för Tåkern genom alla tider. Näst högsta dittills var färre än 9000 ex. Övriga rekord var 550 **knipor** i september. Det blev även höga summor för **snatterand**, **brunand**, **vigg** och **knipa** i oktober. **Sothönor** rastade i stor mängd i augusti och september, med antal omkring dubbelt så höga som medeltalen, 20000 är tangerat högsta antal sedan 1974. Bland fåtaliga arter kan nämnas storskarv, kricka, gräsand, stjärtand och skedand.

De stora antalen förklaras bl.a. av att en stor del av sjöns bottenyta var bevuxen av axslinga *Myriophyllum spicatum* och kransalgen rödsträfse *Chara tomentosa*. Bland

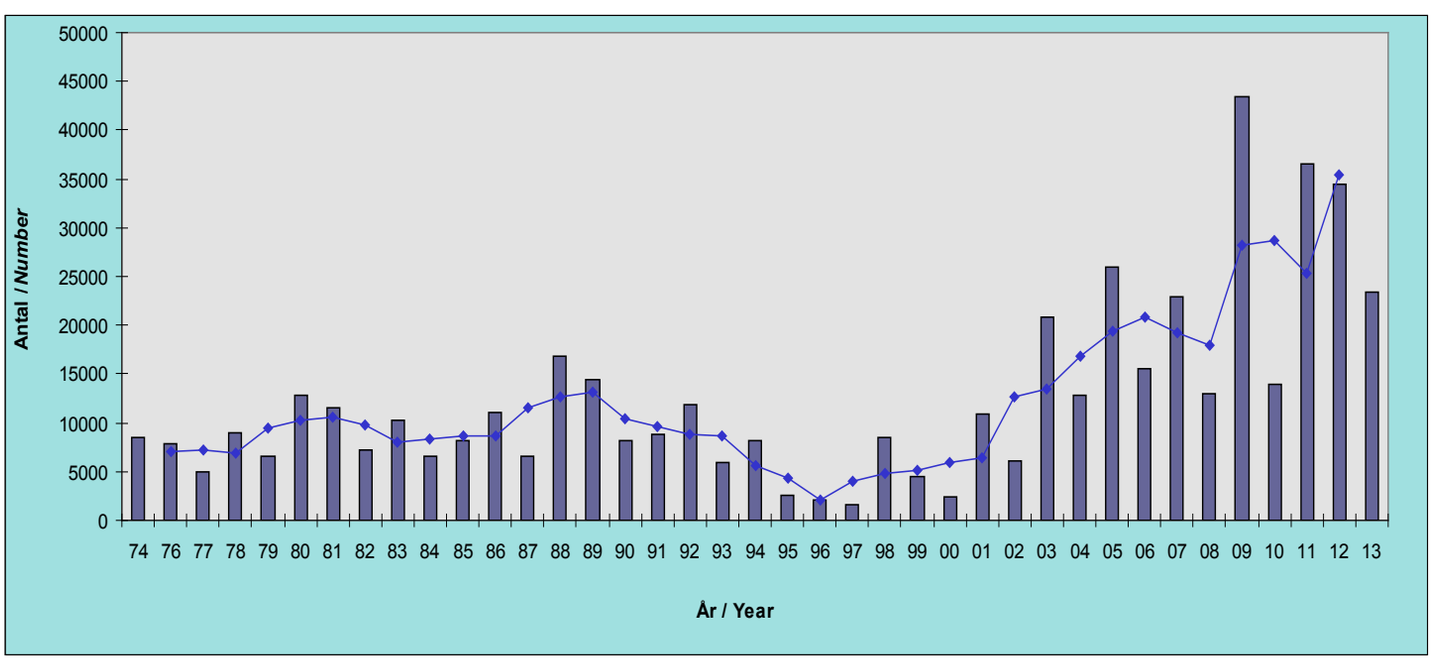

Totalt antal inräknade simfåglar, exklusive sothöns, i Tåkern under septemberräkningen 1974-2013. Linjen anger rullande treårsmedelvärde.

övriga simfågelobsar kan nämnas fyra **alfåglar** 20 oktober och tre **bergänder** 16 november. Två **gråhakedoppingar** sågs vid Glänås 5 november. En **småskrake** sågs 19 oktober resp. 16 november.

Våren och sommaren

Under våren sågs som mest 1000 **knölsvanar** 13 april och 1800 28 maj. 500 **sångsvanar** noterades 7 april, 600 **viggar** 9 maj samt 2000 **sothöns** 12-13 april.

Ett par **småskrake** noterades 17 maj resp. 6 juni. I början av juni fanns omkring 400 brunandsdrakar i sjön och 6 juli noterades 1000 ex. från Glänåstornet.

Tabell. Antal simfåglar vid höstens simfågelräkningar. Inom parentes anges medelantalet för de senaste tio årens räkningar. Rekordsiffra markerad med stjärna.

	17/8	***(03-12)***	**14/9**	***(03-12)***	**12/10**	***(03-12)***
Skäggdopping *Podiceps cristatus*	192	(217)	125	(290)	400	(390)
Gråhakedopping *Podiceps grisegena*	1	(0)	0	(0)	0	(0)
Svarthakedopping *Podiceps auritus*	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Smådopping *Tachybaptus ruficollis*	0	(1)	0	(1)	0	(1)
Storskarv *Phalacrocorax carbo*	45	(185)	129	(243)	55	(220)
Häger *Ardea cinerea*	15	(26)	11	(21)	15	(21)
Knölsvan *Cygnus olor*	3060*	(2267)	3500*	(2379)	3370*	(2342)
Sångsvan *Cygnus cygnus*	0	(4)	0	(3)	12	(9)
Gravand *Tadorna tadorna*	0	(3)	1	(1)	0	(1)
Bläsand *Anas penelope*	1500	(2491)	3800	(3849)	13250*	(4227)
Snatterand *Anas strepera*	1570	(544)	2300	(892)	380	(462)
Kricka *Anas crecca*	520	(872)	355	(1266)	260	(352)
Gräsand *Anas platyrhynchos*	650	(1454)	680	(1081)	1160	(1399)
Stjärtand *Anas acuta*	9	(15)	37	(161)	12	(75)
Årta *Anas querquedula*	0	(1)	0	(0)	0	(0)
Skedand *Anas clypeata*	30	(49)	0	(35)	11	(15)
Brunand *Aythya ferina*	10400	(10087)	10700	(9985)	7700	(4526)
Vigg *Aythya fuligula*	610	(1511)	1100	(1164)	3550	(1795)
Knipa *Bucephala clangula*	105	(272)	550*	(127)	5000	(1146)
Sjöorre *Melanitta nigra*	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Obest. änder Aninae sp.	400	(1704)	0	(2244)	6300	(2493)
Salskrake *Mergus albellus*	2	(2)	1	(2)	13	(50)
Småskrake *Mergus serrator*	0	(0)	0	(1)	0	(2)
Storskrake *Mergus merganser*	0	(3)	30	(46)	146	(165)
Sothöna *Fulica atra*	13700	(7549)	20000	(9824)	2300	(3399)
Rörhöna *Gallinula chloropus*	0	(0)	0	(0)	0	(0)
Summa:	**32809**	**(29717)**	**43319**	**(33789)**	**38134***	**(23344)**
% av medelvärdet	**110 %**		**128 %**		**163 %**	

Stöd Engure fågelstation i Lettland

Enguresjön ligger nära kusten vid Rigabukten och är Tåkerns ”vänsjö”. Den liknar Tåkern med stora vassområden och kransalger bland undervattensväxterna. Verksamheten vid Engure drivs av Biologiska institutet och är inriktad på populationsekologi hos framförallt änder och skrattmås. Engurestationen lever på knappa resurser och framtiden är oviss.

I fjol delades ett bidrag på 10 000 kr ut i samband med resan till Lettland. Bidraget går och kommer att gå till den löpande verksamheten samt till utrustning som kan behövas vid Engure. I samband med föreningens 50-års jubileum var en grupp ornitologer från Engure inbjudna till Tåkern. Det särskilda kontot är nedlagt. Valfritt belopp kan betalas in på föreningens ordinarie postgirokonto. Märk talongen Engure.

Kallelse till årsmöte

Tåkerns Fältstation håller årsmöte onssdagen den **26 mars 2014 kl. 18.30.** Platsen är naturum Tåkern vid Glänås. Efter årsmötesförhandlingarna blir det ett föredrag om Tåkerns vattenmiljö av limnologen Anders Hargeby från Linköpings Universitet. Fika med smörgåstårta utlovas.

Välkommen !

Vårens gås- och tranräkningar

Vi drar igång räknandet av rastande gäss och tranor i mars igen. Räkningsdagarna är preliminärt 8, 15, 22 och 29 mars samt 5 april i gryningen.

Anmälan till Bengt Andersson, 0705-49 06 09
eller Lars Gezelius 070-325 12 88

Efter räkningarna samlas vi i Åsenstugan, fikar och summerar.